

УДК 929:7.071.1:316.74:7(045)
DOI 10.32461/2226-3209.4.2021.250281

Цитування:

Микуланинець Л. М. Біографія в аспекті культурної комунікації митця і публіки. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2021. № 4. С. 145-149.

Микуланинець Леся Михайлівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри теорії і методики
музичної освіти
Мукачівського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6346-6532>
l.mikulaninets@gmail.com

Mykulanynets L. (2021). Biography in the aspect of cultural communication of an artist and audience. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 4, 145-149 [in Ukrainian].

БІОГРАФІЯ В АСПЕКТІ КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МИТЦЯ І ПУБЛІКИ

Мета роботи – виявити комунікативний потенціал біографії майстра, довести її вплив на культурний діалог між людством і здобутками митця. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні низки підходів: аналітичного для осмислення літератури за темою статті; міждисциплінарного – всебічно вивчаючи фактологічний матеріал та при отриманні нових знань; системного з використання цілого спектру методів (біографічного, семіотичного, культурологічного, герменевтичного, історичного, теоретичного узагальнення) – комплексно осягаючи заявлену квестію та ін. **Наукова новизна** – вперше у національній гуманітаристиці життєпис експлікується способом цивілізаційного контактування творця і публіки, транслятором найважливіших сенсів епохи. **Висновки.** У публікації доводиться твердження: біографія митця – важлива складова комунікативного простору сьогодення. Вона втілює антропологічні виміри історії, світоглядні засади доби через висвітлення буття свого героя, його значущих досягнень. Автор хронік життєву стратегію майстра вибудовує таким чином, щоб він став зрозумілим реципієнтам будь-якого періоду. Аналіз літопису дозволяє виявити багатство символічних форм культурного контактування, пов'язаних із художніми творами, епохальними особливостями, громадськими обставинами тощо. У своїй єдності вони впливають на сприйняття образу митця. Цей процес здійснюється публікою в наслідок розкодування духовної інформації, відповідно до існуючих норм, традицій конкретного часу, усвідомлення буттєвого і креативного досвіду персонажа. Життєпис як засіб комунікування демонструє свободу від ідеологічної, суспільної обмеженості, оскільки уможливорює спілкування індивідам різних ер, знімає територіальні, мовленнєві, соціальні та ін. бар'єри. Завдяки своїй здатності втілювати універсальні цивілізаційні концепти, хроніки виражають не тільки оповідь про митця, але і дають висловитися сучасному реципієнту. Таким чином, слухач (глядач) через біографію контактує з майстром, його часом, людством.

Ключові слова: біографія, культурна комунікація, митець, публіка.

Mykulanynets Lesya, Ph.D. in Arts, Associate Professor of the Theory and Methods of Music Education Department, Mukachevo State University

Biography in the aspect of cultural communication of an artist and audience

The purpose of the article is to reveal the communicative potential of the master's biography, to prove its influence on the cultural dialogue between humanity and the achievements of the artist. **The research methodology** is to apply a number of approaches: analytical – to comprehend the literature on the topic of the article; interdisciplinary - for a comprehensive study of factual material and in obtaining new knowledge; systemic using a whole range of methods (biographical, semiotic, culturological, hermeneutic, historical, theoretical generalization) – comprehending the stated quest, etc. **Scientific novelty** – for the first time in the national humanities, biography is explained as the way of civilizational contact between the creator and the public, the translator of the most important meanings of the era. **Conclusions.** The publication states that the artist's biography is an important component of the communicative space of nowadays. It embodies the anthropological dimensions of history, the worldview of the day through the coverage of the hero's life, his significant achievements. The author of the chronicles builds the life strategy of the master in such a way that he becomes clear to the recipients of any period. An analysis of the chronicle reveals the richness of symbolic forms of cultural contact associated with works of art, epoch-making features and social circumstances, and so on. In unity, they affect the perception of the artist's image. This process is carried out by the public as a result of decoding spiritual information in accordance with existing norms, traditions of a particular time, awareness of the existential and creative experience of the character. Biography as a means of communication demonstrates freedom from ideological,

social limitations, as it allows communication of individuals of different eras, removes territorial, speech, social, and others barriers. Due to their ability to embody the universal concepts of civilization, the chronicles express not only the story of the artist, but also allow the modern recipient to express himself. Thus the listener (viewer) through the biography is in contact with the master, his time, humanity.

Keywords: biography, cultural communication, artist, audience.

Актуальність теми дослідження. У сучасних соціокультурних умовах, ознаменованих перебудовою всіх сфер людської життєдіяльності, особливе значення отримує креативна персона. Вона інтерпретується вагомою складовою цивілізаційного поступу, рушійною силою онтологічних процесів. Майстер, впроваджуючи свою практику, формує модель спілкування певного історичного періоду, транслює провідні засади доби.

Науковці усвідомлюють літопис митця втіленням найбільш вагомих ознак доби, в яку він жив і творив, а його здобутки – маніфестацією домінуючих духовних ідеалів. У такому вимірі хроніки виконують місію культурного контактування між суб'єктивним еством творця і світом публіки.

Національна гуманітаристика представлена значною кількістю праць, що аналізують біографію діяча у різноманітному дискурсі: мистецтвознавчому (І. Беренбей, В. Боднарчук, О. Бугаєва, Л. Микуланинець та ін.), літературному (О. Бондарева, Р. Жовтані, Т. Лях та ін.), історичному (М. Калініченко, С. Іконнікова, Т. Попова та ін.), культурологічному (Л. Микуланинець, О. Онуфрієнко, А. Петріна та ін.), філософському (І. Голубович, Б. Ємельянов, В. Менжулін, А. Ямпольська та ін.), психологічному (Л. Копець, О. Кривопишина, В. Подшивалкіна та ін.), соціологічному (В. Бондар, Ю. Вернік, К. Дивисенко, К. Скляренко та ін.) й т.д. Можемо констатувати: життєписні роботи представляють самостійну наукову гілку, вони тлумачать художні й громадські явища. Біографістика має потужний комунікативний потенціал, який здатний опанувати, пояснити та передати досвід *homo sapiens*. Тому актуальною постає проблема осмислення хронік креативної особи як засобу спілкування їх героя з реципієнтами.

Наукова новизна: вперше у вітчизняній гуманітаристиці життєпис експлікується способом цивілізаційного контактування творця і публіки, транслятором найважливіших сенсів епохи.

Мета дослідження – виявити комунікативний потенціал біографії майстра,

довести її вплив на культурний діалог між людством і здобутками митця.

Виклад основного матеріалу дослідження. Початок ХХІ століття ознаменувався антропологічною кризою, вона спонукала прогресивних діячів звернутися до передового досвіду креативних персон, спрямувати дослідницьку увагу на студіювання їх буття, вираженого в хроніках. Наслідком цих процесів став розквіт біографістики.

Нині інформаційний простір заповнений великою кількістю телевізійних програм, наукових та популярних статей, монографій. Вони багатогранно розкривають життя відомих особистостей. Із фактів біографій, що отримують творчу інтерпретацію, формується образ індивіда, його доби. Біографія через подані у ній відомості транслює певну особистість, сутність якої «розкодовується» поціновувачами таланту, згідно домінуючих ідеалів, уподобань, способу мислення конкретного історичного періоду. Ставлення до званої людини визначається тією інформацією, котру реципієнт спроможний почерпнути з хронік.

Мистецтвознавство літопис подає комплексно, але акцент виставляє на побудові цивілізаційного діалогу з ерою майстра і сьогоденням. Автор вказаного жанру виконує місії провідника між діячем й публікою. Для цього він застосовує міждисциплінарний підхід, залучає низку гуманітарних поглядів. Кожен вчений, відповідно до мети власної розвідки, узагальнює та трансформує шляхи осягнення біографії. Це дає можливість розуміти онтологію особистості як багатогранну структурно-комунікативну одиницю. Вона, маючи константні риси (факти із буття й творчості), постає змінюваним суб'єктом культури. Впроваджуючи креативну практику, персона не тільки відображає світоглядну парадигму свого часу, але переповідає її в нових епохальних умовах, спрямовуючи вектори духовного, матеріального розвитку *homo sapiens*.

В. Боднарчук вважає: «крізь призму біографістики, біографічного методу дослідження сучасна наукова думка вдається до реставрації прихованих раніше і недостатньо вивчених аспектів людини, її адаптації, самоактуалізації, акультурації,

послідовного становлення та звершення у складному комунікативному просторі» [2, 93].

Із зазначеного твердження випливає: життєпис у різній експлікації розкриває невідомі (або ті, які не могли бути усвідомлені за життя індивіда) відомості про внутрішнє ество майстра, відносини з соціумом (у тому числі й нинішнім), основні смисли, що складають ядро опусів. Адже не випадково кожне покоління публіки в шедеврах культури вбачає власні специфічні сенси, суголосні конкретній добі. Кінцевим результатом опанування біографії є налагодження мистецьких зв'язків її героя і реципієнтів.

Контактування направлене на встановлення взаєморозуміння його суб'єктів. Воно досягається через осмислені дії, засобом інтерпретації наявного фактологічного, психоемоційного та ін. матеріалу. Цілком закономірно, для проведення вказаного процесу й розкодування вербальної й іншої інформації необхідна наявність хоча б двох сторін із спільними світоглядними орієнтирами. Проте якщо засобом спілкування є літопис, то обов'язково має бути три комунікатора: митець, біограф й публіка. Автор хронік налагоджує їх співпрацю, виставляє, транслює змістові акценти буття людини.

Важливо, щоб дослідник виважено, об'єктивно й делікатно підійшов до викладення біографічних відомостей, дотримувався етичних норм, максимально дистанціювався від персонажа, притому займав позицію його соратника. Від цього буде залежати творчий портрет, а він, у свою чергу, вплине на сприйняття шанувальниками образу особистості.

Для поціновувачів креативної персони важливо знати обставини її життя, шляхи вирішення буттєвих складнощів і суперечностей, умови розгортання і реалізації онтологічної стратегії. Однак літопис дає нам тільки ключі, що сприяють розумінню інформації, донесеної митцем. Вагомим носіями сенсу, через які відбувається спілкування з героєм, є його опуси. Вони «повідомляють» актуальні і значущі постулати, сповідуванні майстром.

За визначенням Ю. Верніка, біографії видатних діячів задають загальні та специфічні ціннісні орієнтації та поведінкові норми, розповсюджують національні ідеї; відповідно до цього життєписна інформація може використовуватися в освітніх й просвітницьких цілях; задовольняти пізнавальні потреби людства [4]. Таким чином,

хроніки виконують місію «дзеркала» певної епохи, де відображені провідні філософські засади, що необхідно озвучити, донести до свідомості homo sapiens. Показником здійснення плідного спілкування є сприйняття й усвідомлення публікою цивілізаційних зразків, які ретранслює суб'єкт біографії.

Художній твір – частина історії діяча, разом з тим, у процесі культурної комунікації він ілюструє внутрішній світ особистості. Багато інтерпретаторів буття митців пов'язують події приватного існування з їх напрацюваннями, доводять певну автобіографічність доробку майстра. Їх слід розуміти значно ширше, ніж буквальне втілення переживань, на кшталт історичних хронік чи документальних оповідей (хоча і такі прийоми зустрічаються досить часто). Суб'єктивний характер опусів проявляється у тому, що художні зразки народжуються у рамках індивідуальної креативної політики, відповідно домінуючих духовних кодів доби. Проте для того, щоб вийти на загальнолюдський рівень, власний досвід має стати «чужим» для автора, він повинен «об'єктивно» проаналізувати й трансформувати його в яку-небудь матеріальну форму, тим самим задекларувати антропологічні концепти.

Біографію митця можна тлумачити універсальним типом комунікації. Вона відбивається у взаємодії різних представників цивілізації конкретного історичного періоду з метою утвердження гуманізму, вирішення онтологічних та глобалістичних проблем.

Культурне контактування характеризується дуалістичністю: з одного боку, функціонує відповідно до духовних законів розвитку суспільства, з іншого – має певну незалежність, зумовлену специфікою передачі інформації. На думку О. Злотника, вона транслюється через: «внутрішній діалог мистецтва (об'єкта) і реципієнта (суб'єкта); художнє спілкування між суб'єктами, що виникає на тлі (за допомогою) мистецтва; взаємодія за допомогою мистецтва з соціокультурним простором людства» [6, 16].

Можемо зробити висновок, що вагомою складовою цивілізаційної комунікації є креативні опуси. Генеруючи їх, діяч вибудовує відносини з своєю і послідуєчими епохами, актуалізує вічні ідеали, забезпечує збереження і передачу власного та громадського досвіду, задовольняє потребу індивідуума у контактуванні. Художні зразки як частина біографії майстра – універсальна форма культурного спілкування, оскільки їх виразові

засоби є зрозумілими для реципієнтів різних національностей, релігійної, соціальної приналежності. Канали повідомлення впливають симультанно чи сукцесивно, у них домінує часовий або просторовий вимір.

Дослідниця О. Артеменко, студіюючи вищезазначене явище, визначає його основні функції: «консолідує – здатна об'єднати всіх учасників комунікаційного процесу на основі спільних потреб та інтересів задля активної взаємодії та продукування нових смислів; інтегративна, або соціалізуюча – відповідає за проникнення мистецтва у різні сфери суспільного життя, налагоджує механізми впливу митців та їх творів на світогляд окремих індивідуумів та на діяльність цілих інституцій; інтерпретаційна – покликана пояснювати мистецькі задуми й інтенції митців широкому колу реципієнтів, спонукаючи їх до аналітичного мислення і співтворення; просвітницька – покликана розвивати суспільну свідомість людини на основі етичних і творчих засад; катарсична – здатна знімати стрес, співпереживати героям» [1, 28].

Вказані ролі спілкування застосовуються і до біографії. Майстер згуртовує навколо себе й свого доробку провідних діячів, які не завжди виражають думки і настрої громадської більшості, однак запропоновані ними стратегії стають рушійною силою цивілізаційного поступу. Висвітлення аспектів життєпису креативної персони переконує публіку у вірності вічним ідеалам, вчить відстоювати прогресивну позицію, що є життєтворчою для послідувачого покоління *homo sapiens*.

Зразки культури існують тільки при контактуванні з глядачем (слухачем). Вони доносять духовну інформацію, пережиту митцем і відображену у фактах біографії, тим самим здійснюють дидактичну місію, формують реципієнта. Досвід, викладений у хроніках, демонструє приклад успішного звернення покликання людини, її самореалізації та самоактуалізації (не завжди це відбувається за життя, але невизнаність при існуванні компенсується історичним безсмертям). Літописні відомості можуть бути сприйнятими суб'єктом будь-якого рівня розвитку. Звичайно, кожен зчитує ті сенси, які усвідомлює відповідно до своїх аксіологічних вимірів.

Майстер, спілкуючись з публікою, хоче стати доступним не лише для власної, але і для послідувачих епох. Його життєпис дає певні орієнтири опанування опусів. Їх зміст трансформується в часовій динаміці,

змінюючи культурний комунікативний формат, проте залишається у ціннісно орієнтованому особистісному полі. Літопис креативної персони повідомляє та пояснює широкому загалу основні закони функціонування культури. Аналізуючи інформацію хронік, ми разом з майстром проходимо шлях становлення його світогляду, стильових прийомів тощо.

Біографія митця завершується відходом героя у інший вимір існування, разом з тим, відбувається усвідомлення, що весь земний шлях був направлений на здобуття безсмертя. Переживаючи з героєм складні буттєві перипетії, перемагаючи різноманітні труднощі, реципієнт здобуває життєвий і творчий досвід, вчиться бути небайдужими до людських негараздів, очищується від егоцентричності, тобто отримує ті духовні знання, які сприяють вирішенню сучасних гуманістичних й онтологічних проблем.

Кожного разу, коли науковець студіює та ретранслює хроніки майстра, він надає йому можливість висловлюватися перед публікою, визначати нинішню соціокультурну ситуацію, відповідати актуальним філантропічним запитам. Біографія діяча – важлива форма культурної комунікації *homo sapiens*, яка долає часові, цивілізаційні обмеження, об'єднує суспільство навколо мистецьких творів, відкриває можливості вийти за рамки кінечності історії й досягнути вічності.

Висновки. Біографія митця – важлива складова комунікативного простору сьогодення. Вона втілює антропологічні виміри історії, світоглядні засади конкретної доби через висвітлення буття свого героя, його значущих досягнень. Автор хронік вибудовує життєву стратегію майстра таким чином, щоб він став зрозумілим реципієнтам будь-якого періоду.

Аналіз літопису дозволяє виявити багатство символічних форм культурного контактування, пов'язаних із художніми творами, епохальними особливостями, громадськими обставинами тощо. У своїй єдності вони впливають на сприйняття образу митця. Цей процес здійснюється публікою внаслідок розкодування духовної інформації, відповідно до існуючих норм, традицій конкретного часу, усвідомлення буттєвого і креативного досвіду персонажа.

Життєпис як засіб комунікування демонструє свободу від ідеологічної, суспільної обмеженості, оскільки уможливує спілкування індивідам різних ер, знімає територіальні, мовленнєві, соціальні та ін.

бар'єри. Завдяки своїй здатності втілювати універсальні цивілізаційні концепти, хроніки виражають не тільки оповідь про митця, але дають висловитися сучасному реципієнту. Таким чином, слухач (глядач) через біографію контактує з майстром, його часом, людством.

Представлена стаття не вичерпує всі аспекти заявленої проблематики. Логічним продовженням дослідження стане студіювання біографії діяча в контексті його впливу на формування культурного локусу певної території. Також перспективним є вивчення життєпису креативної персони у вимірі продукування нею антропологічної моделі ХХІ століття.

Література

1. Артеменко О. Поняття «мистецька комунікація» у науковому дискурсі. ВІСНИК Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка. 2018. Вип.1 (24). С. 26 – 29.
2. Бондарчук В.О. Творча особистість в координатах культурологічного та мистецтвознавчого дискурсу. Соціально-гуманітарний вісник. 2018. Вип. 18, 19. С. 89 – 93.
3. Бугаєва О.В. Біографія митця в українській гуманітаристиці: сучасні музично-біографічні парадигми. Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації : матеріали міжнар. наук. конф., м. Київ, 6 – 8 жовтня 2020. Київ, 2020. С. 442 – 445.
4. Вернік Ю.В. Біографічна інформація як об'єкт соціальних комунікацій сучасного суспільства. Українська біографістика. 2013. Вип. 10. С. 48 – 60.
5. Дивисенко К.С. (Авто)биографический нарратив как коммуникативное действие и репрезентация жизненного мира. Социологический журнал. 2011. №1. С. 36 – 52.
6. Злотник О.Й. Комунікативний простір музичного мистецтва України кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтв.: 26.00.01 Київ, 2019. 24 с.
7. Микуланинець Л.М. Мистецтво як засіб культурної комунікації людства. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2018. №3. С. 317 – 321.

References

1. Artemenko O. (2018). The concept of "artistic communication" in scientific discourse. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka,1 (24), 26-29 [in Ukrainian]
2. Bondarchuk V. O. (2018). Creative personality in the coordinates of culturological and art discourse. Sotsialno-humanitarnyi visnyk, 18, 19, 89-93 [in Ukrainian]
3. Bugaeva V. O. (2020). Biography of the artist in the Ukrainian humanities: modern musical and biographical paradigms. Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Rozvytok bibliotechno-informatsiinoho potentsialu v umovakh tsyfrovizatsii: materialy mizhnar. nauk. konf. 442-445. Kyiv [in Ukrainian]
4. Vernik Yu. V. (2013). Biographical information as an object of social communications of modern society. Ukrainska biohrafistyka, 10, 48-60 [in Ukrainian]
5. Divisenko K. S. (2011). (Auto) biographical narrative as a communicative action and representation of the life world. Sotsyolohycheskyi zhurnal, 1, 36-52 [in Russian]
6. Zlotnyk O. J. (2019). Communicative space of musical art of Ukraine of the end of XX - the beginning of XXI century. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian]
7. Mykulanynets L. M. (2018). Art as a means of cultural communication of mankind. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv, 3, 317-321 [in Ukrainian]

*Стаття надійшла до редакції 22.09.2021
Отримано після доопрацювання 12.10.2021
Прийнято до друку 20.10.2021*